

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

2019 йил “   ” _____

Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги

2019 йил “   ” _____

Рўйхатга олинди, № Б/Т-5120300-2.07

2019 йил “   ” _____

ЎЗБЕКИСТОН ДАВЛАТЧИЛИГИ ТАРИХИ
ФАН ДАСТУРИ

Билим соҳаси:	100000 – Гуманитар соҳа
Таълим соҳаси:	120000 – Гуманитар фанлар
Таълим йўналиши:	5120300 – Тарих (жаҳон мамлакатлари бўйича)

Тошкент 2019

Фан дастури Олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълими йўналишлари бўйича Ўқув-услубий бирлашмалар фаолиятини Мувофиқлаштирувчи Кенгашнинг 2019 йил “___” _____ даги ___ -сонли баённомаси билан маъқулланган.

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2019 йил “___” _____ даги _____ - сонли буйруғи билан маъқулланган фан дастурларини таянч олий таълим муассасаси томонидан тасдиқлашга розилик берилган.

Фан дастури Ўзбекистон Миллий университетида ишлаб чиқилди.

Тузувчилар:

Холиқулов А.Б. – ЎзМУ “Ўзбекистон тарихи” кафедраси доц. в.б., т.ф.н.
Сиддиқов Р.Б. – ЎзМУ “Ўзбекистон тарихи” кафедраси доц., т.ф.н.

Такризчилар:

Ў.М. Мавланов	- Ўзбекистон Республикаси Президенти хузуридаги Давлат бошқаруви академияси “Маънавият ва маърифат” кафедраси профессори.
А.С.Сагдуллаев	- ЎзМУ Тарих факультети “Археология” кафедраси профессори, тарих фанлари доктори, академик.

Фан дастури Ўзбекистон Миллий университети Кенгашида кўриб чиқилган ва тавсия қилинган (2019 йил “___” _____ даги “___” - сонли баённома).

I. Ўқув фанининг долзарблиги ва олий касбий таълимдаги ўрни

Ўзбекистон тарихининг кизиқарли ва мураккаб жараёнларида давлатчилик тарикқиётининг ўрни ва аҳамияти бекиёс бўлганлиги, унинг таракқиётида мавжуд бўлган кўплаб босқичлар, тамойиллар, йўналишлар, қонуниятларнинг ўзига хос эканлиги тўғрисида талабаларга чуқур билимлар бериш ўқув фанининг асосий мақсадидир.

Ушбу мақсадга эришиш йўлида қуйидаги вазифаларни бажариш кўзда тутилган:

- турли тарихий даврларда ўзбек давлатчилигининг ривожланишида ижтимоий-иқтисодий, сиёсий ва маданий омилларнинг таъсирини очиб бериш;
- давлатчилик таракқиёти ва халқаро муносабатлар ўртасидаги боғлиқлик томонларини атрафлича таҳлил этиш;
- давлатчилик таракқиёти ва халқаро муносабатлар ўртасидаги боғлиқлик томонларини атрафлича таҳлил этиш
- Ўзбекистон ҳудудида мавжуд бўлган давлатларнинг ривожланишидаги асосий тенденцияларни кўрсатиб бериш;
- ўзбек халқининг ўзига хос маданияти, менталитети, урф-одатлари ва анъаналарининг давлатчилик тарикқиётига таъсирини кўриб чиқиш;
- ўқув жараёнида фан маъруза, семинар, мустақил иш каби ўқитиш турлари ва интерфаол усулларида фойдаланилган ҳолда ўқитилади;

II. Ўқув фанининг мақсади ва вазифалари

– **Фанни ўқитишнинг мақсади** – талабаларда тарих фанини чуқурроқ ўрганишда давлатчилик таракқиёти ва халқаро муносабатлар ўртасидаги боғлиқлик томонларини атрафлича таҳлил этишдан иборат.

Фанни ўқитишнинг вазифалари Ушбу мақсадга эришиш йўлида қуйидаги вазифаларни бажариш кўзда тутилган:

- турли тарихий даврларда ўзбек давлатчилигининг ривожланишида ижтимоий-иқтисодий, сиёсий ва маданий омилларнинг таъсирини очиб бериш;
- давлатчилик таракқиёти ва халқаро муносабатлар ўртасидаги боғлиқлик томонларини атрафлича таҳлил этиш;
- давлатчилик таракқиёти ва халқаро муносабатлар ўртасидаги боғлиқлик томонларини атрафлича таҳлил этиш
- Ўзбекистон ҳудудида мавжуд бўлган давлатларнинг ривожланишидаги асосий тенденцияларни кўрсатиб бериш;
- ўзбек халқининг ўзига хос маданияти, менталитети, урф-одатлари ва анъаналарининг давлатчилик тарикқиётига таъсирини кўриб чиқиш;
- ўқув жараёнида фан маъруза, семинар, мустақил иш каби ўқитиш турлари ва интерфаол усулларида фойдаланилган ҳолда ўқитилади;

Ватан тарихини ўрганишда давлатчилик тараққиёти ва халқаро муносабатлар ўртасидаги боғлиқлик томонларини атрофлича билиш; ўз қарашларини илмий асослашни ва ифодалашни билиши; моделлар ва методларни қўллай олиши; бакалаврият йўналишига мутаносиб равишда рақобатбардош умумқасбий тайёргарликка эга бўлиши; янги билимларни мустақил эгаллай олиши, ўз фаолиятини илмий асосда ташкил этиши ва ўзини камолотга етказиш устида ишлай билиши; бакалавриятнинг тегишли йўналиши доирасида танланган мутахассислик бўйича магистратура олий таълимини давом эттириш *малакаларига эга бўлиши* керак.

III. Асосий назарий қисм (маъруза машғулоти)

1-мавзу. Кириш. Давлатчилик тушунчаси ва унинг келиб чиқиши

Давлатчилик тушунчаси. Давлатчиликнинг келиб чиқиши тўғрисидаги цивилизациявий ёндашувлар. Давлатлар пайдо бўлишининг ишлаб чиқариш усулига асосланган “Шарк йўли”, мулкчиликка асосланган “Европача йўли”. Давлатнинг келиб чиқиши тўғрисидаги назариялар.

2-мавзу. Бошқарув асосларининг шаклланиши ва давлатларнинг ташкил топиши

Қадимги давлатларнинг ривожланиш босқичлари, ижтимоий иқтисодий муносабатлар, бошқарув тизимидаги функциялар; иқтисодий функциялар; ижтимоий функциялар; харбий-сиёсий функциялар; ҳудудий функциялар ва уларнинг фаолиятлари.

3-мавзу. Ўзбекистонда қадимги давлатчиликнинг турлари ва бошқарув шакли

Ўзбекистон ҳудудида ривож топган илк шаҳар-давлатлар, Ахамонийларнинг чекланмаган подшо ҳокимияти (мутлоқ монархия) Сатрапликларда бошқарув тизими; Александр Македонскийнинг бошқарув фаолияти; юнон-бактрия давлат бошқарув тартиби ва давлат тузими; Довонва Қанг давлатлари ҳудуди ва бошқарув тизими; Кушон давлати (подшолигида) ҳўжалик бошқаруви;

4-мавзу. Илк ўрта асрларда давлатчилик ва бошқарув (V-VIII аср ўрталаригача)

Эфталийлар давлатида ижтимоий-иқтисодий тузум; Турк хоқонлиги ва унинг маъмурий тузилиши, ижтимоий иқтисодий тузumi ва давлат бошқарув тартиблари (Хоқон) эл, улус маҳаллий бошқаруви; туман ҳокимликлари, кишлоқ ва шаҳар жамоалари.

5-мавзу. Ривожланган ўрта асрлар давлатчилиги ва бошқаруви

Арабларнинг Ўрта Осиёни истило этиши ва уларнинг Мовароуннаҳрдаги бошқаруви; ижтимоий сиёсий жараёнлар. Ўрта Осиёда ислом динининг тарқалиши ва етакчи мавкега эга бўлиши; маҳаллий

бошқарув тартиби. Сомонийлар давлати; ижтимоий-сиёсий жараёнлар; давлат бошқарув тартиби; ҳуқуқий муносабатлар. Қороҳонийлар давлати; маъмурий тузилиши, ҳудуди; давлат бошқаруви тартиблари; ижтимоий – сиёсий тузуми (Хокон-Қороҳон); ҳуқуқ-тартиботи. Ғазнавийлар ва Салжұқийларнинг бошқарув тизими.

Хоразмшоҳ-ануштегинийлар давлатининг маъмурий тузилиши, бошқарув тартиблари; ижтимоий иқтисодий ҳаёти.

Чигатой улуси-маъмурий тузулиши ва бошқарув тартиблари; ҳарбий-сиёсий ва давлат бошқарувининг қарор топиши, ижтимоий – иқтисодий ҳаёти.

6-мавзу. Амир Темур ва темурийлар даврида Моварауннаҳр ва Хуросонда давлатчилик ривож

Амир Темурнинг сиёсий ҳокимиятни қўлга олиши ва марказлашган давлат асосларининг яратилиши. Амир Темур зукко, тажрибали ва сиёсатдон, буюк давлат арбоби. Давлат бошқарувидаги ислохотлар. Амир Темурнинг эл юртни ўз тасарруфи ва итоатида тутиш учун тузган ўн икки «тузуг»и: давлат бошқарувида даргоҳ ва девонлар. Даргоҳ энг олий давлат идораси. Девондаги Вазирлар (биринчиси Вазир аъзам; иккинчиси-ҳарбий вазир; учинчи –турли сабабларга қўра назоратсиз қолган мол-мулклар, сайёҳлар ва зиёратчилар ишлари бўйича мутасадди; тўртинчи-молия вазири; бешинчиси-аллия вазири; олтинчиси-назоратчи, девони мушрифга раҳбарлик қилган; еттинчиси- девони иншо) фаолияти. Маъмурий ҳудудий бошқарув. Давлатни улусларга бўлиб бошқариш. Саройдаги мансаб ва унвонлар. Диний ва қозихона унвонлари. Ҳарбий мансаблар. Амир Темурнинг ҳарбий ислоҳоти ва унинг бугунги кундаги аҳамияти.

7-мавзу. Сўнгги ўрта асрларда ўзбек хонликлари: маъмурий тузилиши ва давлат бошқаруви

Бухоро хонлиги: марказий ва маҳаллий бошқарув тартиблари. Шайбонийлар давлатининг маъмурий тузилиши. Абдуллахон II нинг сиёсат майдонига чиқиши. Бухоро хонлигининг вилоят (улус)лари. Бухоро шаҳри ва унга тегишли туманлар бошқаруви. Тобе ҳудудлар. Хонлиқнинг чегаралари. Ҳарбий соҳа. Суд ишлари ва шариат қонунлари. Қозилик идоралари. Жиноят ва жазо турлари. Аштархонийлар давлат тизими, бошқарув тартиблари. Хон-расман олий ҳокимият бошлиғи. Сарой амалдорларининг амалда марказий бошқарувда тутган ўрни. Марказий бошқарувнинг заифлиги. Балх шаҳрининг марказ сифатидаги аҳамияти. Оғалиқнинг мавқеи. Вилоят ҳокимларининг бошқарув тизими. Ҳарбий ва маъмурий амалдорларининг ҳуқуқлари. Дин пешволари ва Жўйбор хожаларининг мавқеи. Мангитлар сулоласи ҳумқонлиги даврида давлат бошқаруви ва маъмурий тизим. Амир – энг олий ҳукмдор. Давлат бошқарувида қушбеги мансабининг аҳамияти. Сарой унвонлари ва мансаблари: ҳарбий амалдорлар, сарой амалдорлари, диний унвон ва мансаблар. Унвонлар ва даражалар.

Хива хонлиги: худуди, маъмурий тузилиши, марказий ва маҳаллий бошқарув тартиблари. Сарой амалдорлари, марказий ва маҳаллий бошқарувдаги ижтимоий табақалар, ҳарбий маъмурий амалдорлар, Кенгаш, инок, шайхулислом, девонбеги, ясовулбоши диний унвон ва мансаблар.

Қўқон хонлиги: худуди, давлат тизими, маъмурий тузилиши, марказий ва маҳаллий бошқарув тартиблари. Сарой унвонлари ва мансаблари: олий даражали, ўрта даражали, қуйи даражали. Ҳарбий маъмурий мансаблар ва унвонлар.

8-мавзу. Туркистонда Россия империяси мустамлака бошқарув тузумининг қарор топиши

Туркистон ўлкасида ҳарбий-маъмурий ҳокимият тизимининг юзага келиши. Туркистон ўлкаси ички бошқарувини ташкиллаштиришда империяга хос маъмурий анъаналар, мутлоқ ҳарбий қўмондонлик ва подшо ғазнаси манфаатларидан келиб чиқиб ўтказилиши. Туркистон генерал-губернаторлигида ҳокимият тузумини ва унинг функциялари. Зарафшон округи ва Амударё бўлимлари фаолияти.

Мустамлака бошқарув тизимининг такомиллаштирилиши. Россия империясининг кўчирувчилик сиёсати. Ҳокимият, полиция ва суд органлари, фаолият доирасининг кенгайиши. Россия империясининг Туркистондаги миллий сиёсатининг ўзига хос хусусияти.

9-мавзу. Ўзбекистон мустабид совет давлати таркибида

1917 йил сиёсий жараёнларида Туркистон. Туркистон Муҳторияти миллий демократик давлатчиликнинг дастлабки тажрибаси. Советлар андозаси асосида ТАССР ташкил топиши. Болшевиклар тузумига қарши кураш. ХХСР ва БХСР ларнинг ташкил топиши.

Ўрта осиеда миллий-худудий чегараланишнинг ўтказилиши мақсад ва моҳияти. Ўзбекистон ССРнинг ташкил топиши.

Ўзбекистон ССРнинг ижтимоий-сиёсий ривожланиши СССР да бошқарувнинг маъмурий-буйруқбозлик тизими ўзининг барча салбий қўринишлари билан қарор топиши ва мустаҳкамланиши шароитида содир бўлиши. Ўзбекистонда синфий мафкурага асосланган коммунистик партиянинг мутлоқ ҳукмронлигининг ўрнатилиши. Ўзбекистон ССР Конституциясининг қабул қилиниши.

10-мавзу. Мустақил Ўзбекистон давлатининг ташкил топиши

1991 йил 31 август “Ўзбекистон Республикаси мустақиллиги асослари тўғрисидаги” Қонуннинг қабул қилиниши ва 1 сентябрни Мустақиллик куни деб эълон қилиниши. Ўзбекистонда давлат бошқарувининг янги, замонавий ва самарали тизимининг шаклланиши ва ривожланиб бориши. Ўзбекистон мустақиллиги ҳуқуқий асосларининг яратилиши. Конституциянинг қабул қилиниши.

Ўзбекистонда ҳуқуқий демократик ва фуқаролик жамиятини барпо этишда мамлакатни модернизациялашда амалга оширилаётган жараёнлар моҳияти. Миллий давлат тизимининг барпо қилиниши ва бошқарувда янги,

самарали усулларнинг қарор топиши. Давлат ҳокимияти ва бошқарувини демократлаштириш жараёнида Президентлик институти ўрни ва роли. Мустақиллик йилларида Қорақалпоғистон Республикаси давлатчилиги тараққиёти.

IV. Семинар машғулотлари бўйича кўрсатма ва тавсиялар

Семинар машғулотларида талабалар Ўзбекистон давлатчилиги фанидан маъруза дарсларида олган назарий билимларини мустаҳкамлаш билан бирга, семинарлар мавзулари бўйича тайёргарлик кўриш жараёнида қўшимча адабиётлар ва тарихий манбалар билан танишиш орқали қўшимча билим оладилар. Натижада уларнинг билим доиралари илмий жиҳатдан асосланган ҳолда кенгайди.

“Ўзбекистон давлатчилиги тарихи” фани бўйича семинар машғулотларининг тавсия этиладиган мавзулари:

1. Кириш. Давлатчилик тушунчаси ва унинг келиб чиқиши.
2. Бошқарув асосларининг шаклланиши ва давлатларнинг ташкил топиши.
3. Ўзбекистонда қадимги давлатчиликнинг турлари ва бошқарув шакли.
4. Илк ўрта асрларда давлатчилик ва бошқарув (V-VIII аср ўрталаригача).
5. Ривожланган ўрта асрлар давлатчилиги ва бошқаруви.
6. Амир Темур ва темурийлар даврида Моварауннаҳр ва Хуросонда давлатчилик ривожи.
7. Сўнгги ўрта асрларда ўзбек хонликлари: маъмурий тузилиши ва давлат бошқаруви.
8. Туркистонда Россия империяси муштамлака бошқарув тузумининг қарор топиши.
9. Ўзбекистон муштабид совет давлати таркибида.
10. Мустақил Ўзбекистон давлатининг ташкил топиши.

Изоҳ: Ишчи фан дастурини шакллантириш жараёнида ишчи ўқув режада мазкур машғулот турига ажратилган соат ҳажмига мос ишлар танлаб бажарилади.

V. Мустақил таълим ва мустақил ишлар

“Мустақил таълим давомида талабалар ўқув дастурига қирмаган мавзуларни қўшимча адабиётлар асосида мустақил ўрганадилар. Мустақил таълим 2 усулда: Реферат ва назорат иши кўринишида бажарилади.

Талаба мустақил ишни тайёрлашда фаннинг хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда қуйидаги шакллардан фойдаланиш тавсия этилади:

- дарслик ва ўқув қўлланмалари бўйича фан боблари ва мавзуларни ўрганиш;
- тарқатма материаллар бўйича маърузалар қисmini ўзлаштириш;

- махсус адабиётлар бўйича фанлар бўлимлари ёки мавзулари устида ишлаш;
- талабаларнинг ўқув-илмий-тадқиқот ишларини бажариши билан боғлиқ бўлган фанлар бўлимлари ва мавзуларини чуқур ўрганиш;
- фаол ва муаммоли ўқитиш услубларидан фойдаланадиган ўқув машғулотлари.

Мустақил таълимдан кўзланган мақсад ва вазифалар - бу талабаларда мустақил билим олиш кўникмаларини шакллантиришдан иборат.

Мустақил таълим семинар машғулотларига тайёргарлик кўришдан ташқари фан дастурида кўрсатилмаган, аммо фан бўйича талабанинг билим доирасини кенгайтирувчи қўшимча мавзулар доирасида берилган топшириқларни бажаришни ўз ичига олади.

VI. Фан бўйича курс иши.

Курс иши фан мавзуларига тааллуқли масалалар юзасидан талабаларга яқка тартибда топшириқ шаклида берилади. Курс ишининг ҳажми, расмийлаштириш шакли, баҳолаш меъзонлари фан ишчи дастурида ва тегишли кафедра томонидан белгиланади. Курс ишининг бажариш талабларида фанга оид билим, кўникма ва малакаларни шакллантиришга хизмат қилиши керак.

Шунингдек, курс ишининг мақсади талабаларни мустақил ишлаш қobiliятини ривожлантириш, олган назарий билимларини қўллашда амалий кўникмалар ҳосил қилиш ва замонавий билим кўникмаларини шакллантиришдир.

Курс ишлари (лойиҳалари) фан бўйича ўқув фаолияти тури сифатида қаралади ва уни ўрганишга ажратилган соат чегарасида бажарилади

Курс ишнинг тахминий мавзулари:

1. “Авесто” нинг Ўрта Осиё вилоятлари қадимги тарихи, ижтимоий тузуми, иқтисодий ҳаёти ва маънавий маданиятини ўрганишдаги муҳим аҳамияти.
2. Илк давлатлар давридаги иқтисодий ва ижтимоий тузум; аҳолиси ва хўжалик ҳаёти.
3. Ўрта Осиё сатрапликларида бошқарув тизими (Ахмонийлар ҳукмронлиги давридаги).
4. Кушон подшолиги давридаги бошқарув тизими.
5. Турк ҳоконлиги бошқарув тизими.
6. Араблар ҳукмронлиги давридаги маҳаллий бошқарув тизими.
7. Ануштегин-хоразмшоҳлар давлат бошқаруви.
8. Бухоро амирлигининг маъмурий бўлиниши ва маҳаллий бошқарув.
9. Вассал Хива хонлигида бошқарув тартиблари.
10. Туркистон ўлкасида ҳарбий-маъмурий ҳокимият тизимининг юзага келиши.
11. Туркистон ўлкасида ҳарбий-маъмурий ҳокимият тизимининг юзага келиши.

Ўзбекистонда ҳукукий демократик ва фуқаролик жамиятини барпо этишда мамлакатни модернизациялашда амалга оширилаётган жараёнлар моҳияти.

VII . Асосий ва қўшимча ўқув адабиётлар ҳамда ахборот манбалари

Асосий адабиётлар:

1. Азамат Зиё. Ўзбек давлатчилиги тарихи: (Энг қадимги даврдан Россия босқинига қадар). Т., Шарқ. 2000.
2. Сағдуллаев А.С., Мавлонов Ў. Ўзбекистонда давлат бошқаруви тарихи. – Т.: Академия, 2006.
3. Ртвеладзе Э.В. История государственности Узбекистана. – Т.: Узбекистан, 2009.
4. Эшов Б.Ж. Ўзбекистон давлатчилиги тарихи. (ўқув қўлланма). – Т.: Маърифат, 2009.
5. Эшов Б.Ж. Ўзбекистонда давлат ва маҳаллий бошқарув тарихи. – Т.: Янги аср авлоди, 2012.
6. Ўзбекистон тарихи. II жилд (XIX аср II ярми – 1991 йил август). – Тошкент: Маънавият, 2015.
7. Ўзбекистон тарихи (1917-1991 йиллар). 1-2 том. Масъул муҳаррирлар: Р.Абдуллаев, Қ.Ражабов, М.Раҳимов. – Тошкент: Ўзбекистон, 2019.
8. Қўлдош Эргашов. Ўзбекистон тарихи.-Т.:Шарқ, 2015

Қўшимча адабиётлар

1. Каримов И.А. Ўзбекистон XXI аср бўсағасида: Хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари. Т., “Ўзбекистон”, 1997.
2. Каримов И.А. Тарихий хотирасиз келажак йўқ. - Тошкент, «Шарқ», 1998.
3. Каримов И.А. Юксак маънавият-енгилмас куч. Т., “Маънавият”, 2008.
4. Каримов И.А. Ўзбекистон мустақилликка эришиш оstonасида. Т. Ўзбекистон. 2011.
5. Каримов И.А. Тарихий хотира ва инсон омили – буюк келажакимиз гаровидир. – Тошкент., 2012.
6. Каримов И.А. Она юртимиз бахту иқболи ва буюк келажаги йўлида хизмат қилиш – энг олий саодатдир. –Т., Ўзбекистон. 2015.
7. Мирзиёев Ш.М. Қонун устуворлиги ва инсон маънафатларини таъминлаш – юрт тараққиёти ва халқ фаровонлигининг гарови. Ўзбекистон Республикаси Қонституцияси қабул қилинганининг 24 йилигига бағишланган тантанали маросимидаги маросимидаги маърузаси. –Тошкент.: Ўзбекистон. 2017.
8. Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. –Тошкент.: Ўзбекистон. 2017.
9. Ахмедов А. Улуғбек Муҳаммад Тарағай (1394-1449). -Т.: 1994.

10. Ахмедов Б.А. Ўзбекистон халқлари тарихи манбалари.-Т., Ўқитувчи, 1991.
11. Ахмедов.Б. Улугбек.-Т.: 1989.
12. Ахмедов.Б.А. Амир Темурни ёд этиб.-Т.: 1996.
13. Ахмедов.Б.А. Давлатшоҳ Самарқандий. -Т.: 1967.
14. Ахмедов.Б.А. Тарихдан сабоқлар. Т, «Ўқитувчи», 1994.
15. Ахмедов.Б.А., Мукминова Р., Пугаченкова Г. Амир Темур.-Т.: 1999.
16. Абу Райхон Беруний. Ҳиндистон. 2-жилд.-Т.: 1965.
17. Аҳмад ал-Фарғоний. Астрономия илми асослари.-Т.: 1998.
18. Аҳмад Яссавий. Девони Ҳикмат.-Т.: 1992.
19. Абдуллаев К. Тетрадрахма Антиоха I из Хаприна (Джам) // Нумизматика Центральной Азии. – Ташкент, 2000. Вып. 5. – С. 11-13.
20. Абдураззок Самарқандий. Матла ус-саъдайн ва мажмуа ул баҳрайн. Т. «Фан», 2008.
21. Абдурахмон Толе. Абулфайзхон тарихи. Т., “Фан”, 1959.
22. Абдухолик Абдурасул ўғли. Чин ва Мочин.–Тошкент: Фан, 2006–160 б.
23. Абу Али Ибн Сино. Дониш-наме. Книга знаний.-Душанбе, 1957.
24. Абу Бакр ибн Жафар Наршахий. Бухоро тарихи Т., «Камалак», 1995.
25. Абу Джафар Муҳаммад ат-Табарий История ат-Табарий Т., «Фан», 1987.
26. Абу Наср Фаробий. Фозил одамлар шаҳри.-Т.: 1993.
27. Абу Райхон Беруний қадимги халқлардан қолган ёдгориқлар. Танланма асарлар I жилд, Т., «Фан», 1968.
28. Абулғози. Шажараи турк. Т., “Ўлпон”, 1990.
29. Абу-л-Фазл Байҳақи. История Масъуда (1030-1041). Пер. с перс. А.К.Андерса.-Т., 1962.
30. Авесто / Аскар Маҳкам таржимаси. – Тошкент: Шарқ, 2001. – 383 б.
31. Агаджанов С.А. Сельжукиды и Туркмения в XI-XII в.в. Ашхабад, 1973.
32. Агаджанов С.А. Государство Сельжукидов и Средняя Азия. (XI-XII в.в.)-М.; 1991.
33. Агаджанов С.А. Очерки истории огузов и туркмен Средней Азии XI-XIII в.в. 1969.
34. Адылов Ш. Эфталиты и Западный Согд // Археология, история и культура Средней Азии: Тезисы докладов международной конференции. – Тошкент: Б.и., 2002. – С. 21-23.
35. Акишев К.А., Акишев А.К. Искусство саков Семиречья // Сквозь века. – М.: Знание, 1986. – С. 21-25.
36. Алимова Д.А. История как история, история как наука. Т., “Ўзбекистан” 2008.
37. Аммиан Марцеллин. Римская история / Перевод с латинского Ю.А. Кулоковский. – М.: АСТ, 2005. – 495 с.
38. Анарбаев А. Благоустройство средневекового города Средней Азии. – Ташкент: Фан, 1981. – 120 с.

39. Аскарлов А. Ўзбек халкининг этногенези ва этник тарихи. Т., 2007.
40. Аскарлов А. Энг қадимги шаҳар. Т., 2001.
41. Аскарлов А., Абдуллаев Б. Джаркутан. Т., 1983.
42. Аскарлов А.А. Древнеземледельческая культура эпохи бронзы юго Узбекистана. Т., 1977.
43. Аскарлов А. Бухоронинг ибтидоий тарихидан лавҳалар. Т., 1973.
44. Ахмедов Б.А. Ўзбек улуси. Т., "Мерос", 1991.
45. Ахмедов Б.А. Ўзбекистон тарихи манбалари. Т., «Ўқитувчи», 2001.
46. Байпаков К.М. Великий шелковый путь и судьбы цивилизаций. – Алматы, 2006. – 246 с.
47. Беленицкий А.М., Бентович И.Б., Большаков О.Г. Средневековый город Средней Азии. – Л.: Наука, 1973. – 389 с. с ил. и карт.
48. Биккерман Е. Государство Селевкидов. М., 1986.
49. Бичурин Н.Я. Собрание сведений о народах обитавших в Средней Азии в древние времена. М.-Л., 1950-1953.
50. Бобобеков Х.Н. Қўқон тарихи. Т., 1996.
51. Бобобеков Х.Н. Народные движения в Кокандском ханстве и их социально-экономические и политические предпосылки (XVIII-XIX вв.). Т., 1990.
52. Бунёдов З.М. Ануштегин-Хоразмшоҳлар давлати.-Т.: 1998.
53. Буниятов З.М. Военная организация государство Хорезмшахов Ануштегинидов(1097-1231). Изв.АН.Аз. История философии и право.
54. Бўриев О. Хоразмшоҳлар-Темурийлар.-Т.: 1999.
55. Бўриев О. Темурийлар даври ёзма манбаларида Марказий Осиё.-Т.: 1997.
56. Бўриев О., Ваҳобова Б. Ёзма манбалар ал-Фарғоний ҳақида.-Т.: 1998.
57. Бўриев О., Тошев Н. Жалолиддин Мангуберди.-Т.: 1999.
58. Буяков Ю.Ф. Генезис и этапы развития городской культуры Ташкентского оазиса. – Ташкент: 1982. – 211 с.
59. Буяков Ю.Ф., Грицина А.А. Мавераннахр на Великом шелковом пути. –Самарканд-Бишкек, 2006. – 208 с.
60. Буюк алломалар. 1-2 ж. Т., 1998.
61. Вайнберг Б.И. Этнография Турана в древности. М., 1999.
62. Гаффоров Ш.С. Тарих ва тақдир: Россия империясидан Туркистонга кўчирилганлар.-Т., 2006.
63. Геродот История. В девяти книгах. М.; 2004.
64. Гордлевский В.А. Государство сельджуков Малой Азии. Изб.Соч. Т.1.- М.; 1960.
65. Горненский И. Тайны империи Чингизхана.-М.; 2004.
66. Григорьев В.В. О скифском народе саках. Спб., 1971.
67. Грулев М.В. Аму-дарья. (Очерк среднего течения). – Ташкент: 1900. – 92 с.; 4 л карта, план.
68. Гулбаданбегим. Ҳумоюннома.-Т.: 1998.
69. Гуломов Я.Ғ. Хоразмнинг суғорилиши тарихи. Т., 1959.

70. Гуломов.Х. Дипломатические отношения государств Средней Азии с Россией в XVIII- первой половине XIX века.-Т., 2005.
71. Гулямов Я.Г., Исламов У., Аскарлов А. Первобытная культура и возникновение орашаемого земледелия в низовьях Зарафшана. Т., 1966.
72. Гумилев Л.Н. Древние тюрки. –СПб.; 2003.
73. Гумилев Л.Н. Кадимги турклар.-Т., 2007.
74. Дадабоев Х. Амир Темурнинг харбий махорати.-Т.:1996.
75. Драйзен И.Г. История эллинизма. М., Типо-литография В.Ф.Рихтера. 1891.
76. Древний и средневековый город Восточного Мавераунахра. Шохрухия. I–XVIII вв. н.э. – Ташкент: Фан, 1990. – 128 с.
77. Ёрматов И. Илоқ тарихи. Т., 2005.
78. Жабборов И. Буюк Хоразмшоҳлар давлати.-Т.: 1999.
79. Жабборов И. Ўзбеклар. – Тошкент, Шарк. 2008.
80. Жувонмардиев А. XVI-XIX асрларда Фарғонада ер-сув масалаларига доир. Т., “ФАН”, 1965.
81. Зоҳидов В. Уч даҳо (Фаробий, Беруний, Ибн Сино).-Т.: 1987.
82. Заҳириддин Муҳаммад Бобур. Бобурнома. Т., 1964.
83. Зиёдов Ш. Ал-Мотурудий ҳаёти ва мероси.-Т.: 2000
84. Зиёев Х. Ўзбекистоннинг мустақиллик учун курашлари тарихидан. Т., 2000.
85. Зиёев Х.З. Туркистонда Россия тажовузи ва ҳукмронлиги
86. Зиёев Х.З. Буюк Амир Темур салтанати ва унинг тақдири. – Тошкент, Маънавият. 2008.
87. Зуев А.Е. Западнотюркский каганат.//История Казахской ССР.Т.1. Алма-Ата, 1977.
88. Ибн ал-Асир. Ал-Комил фи-т-аърих. – Тошкент, Ўзбекистон. 2006.
89. Ибн Арабшоҳ. «Амир Темур тарихи». Т. «Меҳнат» 1992.
90. Имом ал-Бухорий ҳаёти.-Т.: 1998.
91. Иргашев Ф. Р., Абдурахимова Н. А. Мустамлакачилик ва Туркистоннинг ижтимоий-иқтисодий аҳволи. – Тошкент; Академия, 2005.
92. Исамиддинов М.Х., Сулейманов Р.Х. Еркурган (стротиграфия и периодизация). – Ташкент: Фан, 1984. – 159 с.
93. Исмоил Ака. Буюк Темур давлати.-Т.: 1996.
94. Исмоилова Ж. Фарғона водийсида миллий озошлик курашлари. Т., 2003.
95. История Узбекистана в источниках. 1-2 т.т. Составитель Б.А.Лунин. - Т., Фан, 1984, 1988, 1990.
96. История Узбекистана. – Т.: Фан, 2012.
97. Йўлдошев М.И. Хива хонлигида феодал ер эгаллиги ва давлат тузилиши. Т., “ФАН”, 1959.
98. Ишанходжаева З.Р “Репрессивная политика советской власти и
99. Кабилов А., Сагдуллаев А.С. Ўрта Осиё археологияси Т., 1990.

100. Камалиддин Ш.С. Древнетюркская топонимия Средней Азии. Т., 2006.
101. Караев О. История караханидского каганата. - Фрунзе, 1983.
102. культура Ўзбекистана трагедия выписвания (1925-1953)” Т. Тафаккур., 2011
103. Қадимги тарихчилар Ўрта Осиё ҳақида: терма парчалар/ Тузувчи ва тарж. Зоҳир Аълам. – Т., 2008
104. қарши қураш.-Т., 1998.
105. Қуръони Қарим. Т., «Ёзувчи», 1992.
106. Люсен Кэрен. Амир Темур салтанати.-Т.: 1999.
107. Марғининой. Ал-Ҳидоя. Т., 2001.
108. Мавлонов Ў. Марказий Осиёнинг қадимги йўллари. Т., 2008.
109. Махмудов Т. «Авесто» ҳақида. Т. «Шарқ» , 2000.
110. Мирзо Улугбек. Тўрт улус тарихи. Т., 1994.
111. Мўминов.И. Амир Темурнинг Ўрта Осиё тарихида тутган ўрни ва роли. Т. «Фан», 1968.
112. Мустабид тузумнинг Ўзбекистон миллий бойликларини талаш сиёсати: тарих шохидлиги ва сабоқлари. Лойиҳа раҳбари ва маъул муҳаррир Д.А.Алимова.-Т., 2000.
113. Мухаммад Солих. Шайбонийнома. Т., “Ғофур гулом”, 1989.
114. Мухаммаджонов А. Темур ва темурийлар салтанати.-Т.: 1994.
115. Мухаммаджонов А.Р., Неъматов Т.Н. Бухоро ва Хиванинг Россия билан муносабатлари. Т., “ФАН”, 1957.
116. Мухаммадиёр ибн Араб Қатаған. Мусаххир ал-билод. / Форс тилидан таржима, изоҳлар муаллифлари И. Бекжонов, Д. Сангирова. – Тошкент, Янги аср авлоди. 2009.
117. Насавий. Сийрат ас-Султон Жалолиддин Мангбурни.-Т.: 1999.
118. Негматов Н. Государство Саманидов. Душанбе. 1977.
119. Низомиддин Шомий. Зафарнома. Т. «Ўзбекистон», 1996.
120. Низомулмулк. Сиёсатнома. Т., «Адолат», 1997.
121. Нуриддинов М. Бобурийлар сулоласи.-Т.: 1994.
122. Пардаев А. Давлат ва давлатчилик ғояси. – Тошкент, Фан, 2007.
123. Рахмонов Н. Турк хоқонлиги. Т., 1993.
124. Ртвеладзе Э.В. Ўрта Осиёнинг қадимги тангалари. Т., 1987.
125. Ртвеладзе Э.В., Сағдуллаев А.С. Современные мифы о далеком прошлом народов Центральной Азии. Т., 2007.
126. Ртвеладзе Э.В., Саидов А.Х., Абдуллаев Е.В. Қадимги Ўзбекистон цивилизацияси: давлатчилик ва ҳуқуқ тарихидан лавҳалар. Т., 2001.
127. Сағдуллаев А.С. Қадимги Ўзбекистон илк ёзма манбаларда. Т., 1996.
128. Сағдуллаев А.С. Огненные стрелы. Т., 1993.
129. Сағдуллаев А.С. Поход Александра Македонского в Согдиану. –Т., 2007.
130. Сағдуллаев ва бошқалар. Ўзбекистон тарихи: давлат ва жамият тараққиёти. – Т.: Академия, 2000.
131. Сулаймонова Ф. Шарқ ва ғарб. Т., “ФАН”, 1991.

132. Сулейманов Р.Х. Древний Нахшаб. Т. 2000.
133. Сухарева О.А. К истории городов Бухарского ханства. Т., “Фан”, 1958.
134. Темур ва Улугбек даври тарихи.-Т.: 1996.
135. Темур тузуклари.-Т.: 1991, 1996.
136. Толстов С.П. Древний Хорезм. М., 1948.
137. Ўзбекистон тарихи. – Т.: Университет, 1997.
138. Файзиев.Т. Мирзо Улугбек авлодлари.-Т.: 1994.
139. Файзиев.Т. Темурий маликалар.-Т.: 1994.
140. Файзиев.Т. Темурийлар шажараси.-Т. «Ёзувчи», 1995.
141. Ҳофиз Таниш Бухорий. Абдуллонома. I-II жилд. Т., “Шарк”, 1999-2000.
142. Шайдуллаев Ш.Б. Северная Бактрия в эпоху раннего железного века. Т., 2000.
143. Шамсуддинов Р. Ўзбекистонда советларнинг кулоклаштириш сиёсати ва унинг фожеали оқибатлари.-Т., 2001.
144. Шарафиддин Али Яздий. «Зафарнома». Т. «Шарк». 1997.
145. Шифман И.М. Александр Македонский. Л. 1998.
146. Шониёзов К. Қанг давлати ва қанглилар. Т., 1990.
147. Шониёзов К. Ўзбек халқининг шаклланиш жараёни.Т., 2001.
148. Шофман А.С. Распад империи Александра Македонского. Казань. 1984.
149. Эшов Б. Қадимги Ўрта Осиё шаҳарлари тарихи. Т., 2005.
150. Эшов Б. Цивилизация тизимида илк шаҳарлар. Т.. 2004.
151. Юсуф Хос Ҳожиб. Қутадғу билиг.-Т., Юлдузча, 1990.

Электрон манбалар:

1. www.ziyounet.uz.
2. www.edu.uz.
3. www.fvat.uz.
4. www.mirknig.ru.